

Üniversite-Sanayi İşbirliği (IV)

Aykut Göker

Biliyorsunuz, önde gelen üniversitelerimizin mühendislik bölümlerini kazananlar giriş sınavlarında en yüksek başarıyı göstermiş olanlar arasından çıkıyor. Yani, bu ülke, okuma fırsatı bulmuş gençleri içindeki parlak beyinlerin önemli bir bölümünü mühendis olarak yetiştiriyor. Ama yetiştirdiklerinin çoğu, yeteneklerini kullanabilecekleri bir iş ortamı bulamıyor. Bu yüzden bazıları beyin göçüyle kaybediliyor. Kalanlar içinde **gerçekten** mühendislik yapanlarsa azınlıktalar.

Hiçbir ülke, toplumsal maliyetini de üstlenerek yetiştirdiği parlak beyinleri başka ülkelere hediye etme; kalanlarından da tam yararlanmama lüksüne sahip değilken, bizde durum buysa, herkesten önce üniversite ve sanayi önderlerimizin oturup bir ‘durum muhakemesi’ yapmaları; en azından bu konuya çözüm bulmak için işbirliğine gitmeleri gerekmez mi?

İyi beyinlerin mühendis olmayı seçtikleri bir ortam, rekabetçiliğini kendi mühendislik, dolayısıyla da teknoloji üstünlüğüne dayandırmak isteyen bir sanayi için bulunmaz nimettir. Zaten, teknolojiye yetkinleşmemiş bir ülke sanayiinin artık yaşayabilme şansı da kalmamıştır. Sıkça tanık oluyoruz; çoğu sanayicimiz, şirketini ya bütünüyle ya da stratejik denetimin kendi elinden çıkması sonucunu yaratacak büyüklükteki bir ortaklık payını, **teknolojide yetkinleşmiş yabancılara** terk etmek zorunda kalıyor. Denebilir ki, teknolojiye yetkin olan yabancı ortak, ülkeye teknoloji getiriyor; böylece, bir yanda teknoloji düzeyimiz yükselirken öte yanda, dile getirilen sorun çözülüyor; mühendislerimizin yeteneklerini kullanabilecekleri bir ortam doğuyor.

Yabancı ortaklıklar, ülkemizde, mühendisliğin ve teknolojinin geleceği açısından gerçekten bir kazanç mıdır? Değildir, diye hemen kestirip atamayız. Biliyoruz ki, Türkiye’deki bazı yabancı ortaklıklarda, tasarım ve inşaat yeteneklerini kullanabilen, geliştirebilen mühendislerimiz var. Bunların bazılarında, dünya çapında iddialı olmaya aday, mühendislik ve teknolojik yetenek odakları doğabiliyor. Bir zamanların TELETAŞ’ında bu oldu; NETAŞ’ta oldu; TOFAŞ’ta oluyor... Sorun şurada; bu tür odakların, söz konusu yeteneklerini sürdürüp sürdüremeyeceklerinde belirsizlik var. Belirsizlik, bu kuruluşların, teknolojiye hâkim yabancı ortağın stratejisine bağlı olmalarından, kendilerine özgü bir gelecek öngörüsünde bulunamamalarından kaynaklanıyor. Diyelim ki, siz, bir üründe yetkinlik kazandınız; içerdiği teknolojilere egemensiniz; bu teknolojiler tabanında tasarım geliştirebiliyorsunuz. Ama ya yabancı ortağınız o ürünün teknoloji tabanında köklü bir değişiklik yapmayı öngörmüş ve kendisi için daha uygun, başka bir coğrafyada bu tasavvurunu gerçekleştirmeyi planlamışsa ya da gelecek öngörüsünde, Türkiye’nin, değil bir AR-GE merkezi, bir üretim merkezi olarak bile hiç yeri yoksa **bilinen teknoloji** bazındaki bugünkü birikiminiz ne işe yarayacaktır. Tabii, söylediklerimiz, ‘yerli ortak yabancı ortağın küresel öngörüsünde hiçbir zaman rol kazanamaz’ anlamına gelmiyor. Kazanabilir de; ama bunun için, yerli ortağın da, kendisine özgü, uzun erimli bir strateji geliştirmesi gerekli. Türkiye pratiğinde görülen o ki, bu yapılamıyor. Bunun yapılabilmesi için yol-yordam gösteren stratejistler ise, önce “**bizim tarafımızdan**” oyun dışı bırakılıyor; tıpkı ‘**Jan Nahum Örneği**’nde gördüğümüz gibi...

‘Globalleşme’ ulusal çıkarlarla örülüyor. Herkes, kendi çıkarı için, en azından bir denge kurma peşinde. Bu dengeyi sanayicimiz, **kendi teknoloji üstünlüğüne dayalı olarak**, bu coğrafyada ya da başka coğrafyalarda, belli üretim alanlarında, kendisinin stratejik denetimi

elinde bulunduracağı ortaklıklarla kuramıyorsa, başta işaret ettiğimiz ‘durum muhakemesi’ daha da önem kazanıyor demektir. Üniversite, kimin için ve nasıl bir geleceğe mühendis yetiştirmekte olduğunu sorgulamak; teknolojisinin ve sanayiinin geleceğinde söz sahibi olan bir toplum yaratmak hâlâ geçerli bir vizyonsa, bu vizyonu erişilebilir kılmadaki misyonunu tanımlamak zorundadır. Sanayicilerimiz de, en azından bireyler olarak, dünya sanayi burjuvazisinin beşinci sınıf mensupları değil de, eşit üyeleri olma konusunda hâlâ iddialıysa, ne yapabileceklerini kararlaştırmak durumundadırlar. Bu kritik noktada üniversite ile sanayi birbirlerine en yakın olması gereken iki çözüm ortağıdır ve bu ortaklık Türkiye için yaşamsaldır.

CBT, 20 Nisan 2002.